

הכיור, העיזים ונדבת הנשים במשכן לפרשת ויקהל פקודי הרב יצחק דור- ראש הישיבה

"ויבואו האנשים על הנשים, כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה'... וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש. וכל הנשים אשר נשא ליבן אותנה בחכמה טוו את העיזים... כל איש ואשה אשר נדב ליבם אותם להביא לכל המלאכה..."

פסוקי הנדבה הפותחים את פרשת ויקהל מדגישים בצורה מאוד ברורה את מקומם של הנשים בתרומת המשכן ובהקמתו, החל בתכשיטיהן וכלה בעבודות המעשיות של טווית החוטים. גם בסוף תיאור מלאכת המשכן אנו מוצאים דבר דומה. בפרק ל"ח פסוק ח' נאמר: "ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות אשר צבאו פתח אוהל מועד" הכיור וכונו לא נעשו לפי פשטי הכתובים מהחומרים הרגילים של נדבת המשכן, אלא מחומרים חדשים. חומרים אלו היו המראות של הנשים אשר צבאו פתח אוהל מועד, ולפי תרגומו של אונקלוס "צבאו" הכוונה היא שבאו להתפלל פתח אוהל מועד.

חז"ל במדרשיהם השונים רואים הבדל גדול בין הנדבה לחטא העגל לבין הנדבה למשכן, וההבדל הוא הנשים. מדייקים הם בפסוקים של חטא העגל: "ויאמר אליהם אהרון, פרקו נזמי הזהב אשר באזני בניכם ובנותיכם והביאו אלי, ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם ויביאו אל משה" "העם" תרם את נזמיו לחטא העגל ולא הנשים, ובפרשנות זו יכולים אנו להבין את הפירוט הרחב של התורה בדבר הנשים ותפקידם. נשות ישראל הבינו את ההבדל בין תרומה לע"ז, לתרומה למלאכת ה', והתורה הבליטה את זה באופן ברור במלאכת המשכן.

עולם שלם של קידוש החומר המוקדש למלאכת המשכן, החל בתכשיטי הנשים על כל מרכיביהם הגופניים, וכלה במראות הנשים הניתנות למשכן, מבטא את הרעיון של העלאת המרכיב החומרי במשכן ולא ביטולו. בכל התיאור של המלאכות של הנשים מופיעה מלאכה מיוחדת המקבלת תיאור בתורה של נשיאת לב. "וכל הנשים אשר נשא ליבן אותנו בחכמה טוו את העיזים". מדוע מלאכת טווית שערות העיזים שונה ממלאכות אחרות ונתיחדה בתיאור נשיאת לב?

רש"י מביא את דברי חז"ל במסכת שבת (דף ע"ד ע"ב, ודף צ"ט, ע"א) בשם רבי נחמיה המבאר את הפסוק כצורתו, שהנשים טוו את העיזים עצמם. כלומר טווית החוטים הייתה על גוף העיזים ולא טוויה של צמר גזוז. היכולת לטוות חוטים על גבי צמר שעל העיזים ולא מחומר גלם גזוז היא מלאכת אומנות מיוחדת הראויה לכינוי "נשא ליבן אותנה בחכמה". כך גם מופיע בתרגום יונתן בן עוזיאל "היו טוות את העיזים על גופן ומנפצות אותם כאשר הם חיים"

ראשונים ואחרונים התקשו בשאלה מדוע נצרך הדבר במלאכת המשכן. האם היה כאן יתרון טכני אומנתי, ששער עיזים טווי מן החי משובח יותר? או אולי היה כאן פתרון הלכתי של הנשים לבעיות של טומאה וטהרה, או של הגדרות הלכתיות בהלכות שבת? רעיונות אלה עולים בפרשנים השונים במהלך הדורות ובאמת מנסים להסביר את הקושי הגדול מדוע נצטרכה עבודה משונה זו.

לענ"ד ניתן לפרש את הסוגיא הזו בפרשנות החוזרת שוב למקומם של הנשים בחטא העגל. העיזים, או שעירי העיזים היו מודל לע"ז, כפי שאומרת התורה בויקרא פרק י"ז בחיוב להביא קרבנות אל פתח אוהל מועד: "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם, הוקת עולם תהיה זאת להם לדורותם". טווית השער על גבי השעירים, מהוה א"כ שוב כפרה על חטא העגל, חטא ע"ז. אמירתה היא ששעירותיו של השעיר אשר משמשים לבנין המשכן מוקדשים כקרבן לקב"ה, אשר צווה על הקרבנות ועל בית מקדש להקריבם. הקדימו הנשים מעין מעשה של הקרבת הקרבנות והקדשתם כקורבן לה' לפני בנין המשכן, כפי שהזדרזו בעשיתו של הכיור.

מענין הדבר שבנוסף לכיור בבית ראשון היה "הים" שעשה שלמה לרחיצת ידיים ורגלים שעמד על שנים עשר פרים עשויים מנחושת. אולי גם כאן ישנו תיקון לחטא העגל ברחיצה פיזית ורוחנית מטומאת ע"ז.

מתאימים דברים אלה לדבריו של הש"ך (מובא בילקוט מעם לועז) (האומר כך: "נסמכה פרשת הכיור לפרשת שקלים להודיע כשם שהשקלים נועדו לאדנים לכפר על חטא העגל כך בא הכיור לכפר על חטא העגל. שהכיור נעשה מהנדבות שנדבו הנשים למשכן. וכיון שסרבו הנשים להתנדב והתנדבו למשכן ראוי הכיור למעלה זו... לרחוץ וזהמת העגל").

ובחזרה לשער העיזים. חכמתן של הנשים היתה לפי פרשנות זו בהבחנה הגדולה כבר בחטא העגל, מתי דבר נחשב לעבודה זרה ומתי דבר נחשב לעבודת ה'. מתי תרומה היא נדבת לב חיובית ומתי היא אקט פולחני ריק מתוכן. לא תמיד הבחנה זו ברורה, וטרחת התורה לומר כי הבחנה זו היתה בנשות ישראל בעגל ובמשכן. באה היא לידי ביטוי בהקדשת שעירי העיזים ע"י טווית השער עליהם, ובכיור.

ומופלאים דבריו של תרגום יונתן לגבי המראות הצובאות שמהם עשו הכיור. 'ועשה את הכיור נחושת ואת כנו נחושת ממראות הנחושת של הנשים הצנועות. וכאשר באו להתפלל בפתח אוהל מועד עמדו על קורבן תנופתם ושכחו והודו' מהו אותו קרבן תנופה עליו התפללו הנשים לפי המדרש (מעבר לפרשנות הרגילה שמדובר על קרבן יולדת)?

אולי מדובר בכלל בעיזים ששערם טווי על גופם כהקדשה לקב"ה? וכך פרשיות הנשים בכל מלאכת המשכן קשורות זו לזו ומקדימות את פרשת הקרבנות בויקרא!

שבת שלום ומבורך!

